

אין־אונות כחולה בסבך נימים

חמישה משירי ד"ר ז'יוואגו

מרוסית: ריטה קוגן

בוריס פסטרננק (1890-1960) נחשב — לצד אוסיפ מנדלשטם, אנה אחמטובה ומרינה צוואייבה — לאחד מ"הרביעייה הגדולה" של תור הכסף הרוסי, תקופה שהניבה הרבה יותר מארבעה משוררים גדולים. בצעירותו היה קרוב במידה מסוימת לזרם הפוטוריסטי, אך התעלה במהרה על כל חלוקה לזרמים ואסכולות. בשנים 1945-1955 כתב את האופוס מגנום שלו — הרומן "ד"ר ז'יוואגו", סיפורה האוניברסלי של האינטליגנציה הרוסית בעשורים הראשונים של המאה ה־20. משלא הצליח לפרסם את הרומן בבריה"מ, מסר אותו לפרסום במערב, בהוצאת פלטרנילי האיטלקית. בעקבות הפרסום זכה ב־1958 בפרס נובל לספרות, מה שעורר קמפיין רדיפה חריף במולדתו ובסופו של דבר האיץ את מותו. הפרק האחרון ברומן הוא למעשה קובץ שירים שכתב, כביכול, הגיבור — הרופא והמשורר יורי ז'יוואגו. אנו מציעים כאן תרגומים חדשים לשירים נבחרים מאותו קובץ שירי ז'יוואגו, שלדעתנו הכרחיים לחלוטין להבנת הרומן, אך גם עומדים בזכות עצמם.

המלט

תַּכְנוּנְךָ צַד אֶת לְבִי, וְכִמָּה
הוּא עֵקֶשׁ — אֲנִי מוֹכֵן לְדִמּוֹת.
אֵךְ עֵתָה שׁוֹנָה עַד כְּלוֹת הַדְרָמָה —
פֶּטֶר אוֹתִי הַפֶּעַם מֵהִזְכּוֹת.

אֵךְ סְדוֹר הַפְּעָלוֹת קָבוֹעַ,
סוֹף דְּרָכֵי נִגְזֹר, וְנַחֲרָצוֹת.
לְבַדִּי אֵל מוֹל הַמּוֹן צָבוֹעַ.
לְחִיּוֹת זֶה לֹא שָׂדֶה לַחֲצוֹת.

סָאוֹן נָדָם. אֵל הַבִּמָּה יִצְאָתִי,
וּבִגֵּב שְׁעוֹן עַל הַמִּשְׁקוֹף
הַד רְחוֹק לוֹכֵד, הָאֵם מִצְאָתִי
רְמִז־מָה לְגוֹרְלִי הַטּוֹב?

אֶפְלָה לִּילִית בִּי עֵינַי לֹטְשֵׁת,
אֶלֶף מִשְׁקָפוֹת — דְּמוּתֵי לִנְגָס.
לְאִבֵּי אִשָּׁא תִפְלָה נוֹאֶשֶׁת,
הַעֲבִיר נָא מַעְלֵי הַכּוֹס.

1946

שלג רד

שֶׁלֶג רֶד, שֶׁלֶג רֶד.
מוֹל גְּבִישִׁים זָכִים בְּרוּחַ
פֶּלֶגוֹנִיּוֹת שְׁלוֹחַ
אֶל מַחוּץ חֵלּוֹן כְּרוֹךְ-בֶּד.

שֶׁלֶג רֶד וּבֹא אִי-שֶׁקֶט,
כָּל דָּבָר מִמְּרִיא, נִפְרָד –
מִדְּרַגַּת סְתָרִים נוֹסֶקֶת,
צִמָּת סֵב וְנֶאֱבָד.

שֶׁלֶג רֶד, שֶׁלֶג רֶד,
כָּלוּם פְּתוּתִים חָגִים בְּקִשָּׁת,
בְּאֶדְרֵת מְרֻפֶּשֶׁת
אֶרֶצָה הַמְּרוֹם נִדָּד.

מִתְגַּנְּבִים בְּמִסְיָג
מִן הַצֹּהַר הַגְּבוּהָ,
עֵין זָרָה מְטִים לְתִמְהָ,
הַשְׁחָקִים גּוֹלְשִׁים מִגֶּג.

כִּי כָל-חַי יִמְשִׁיף לָעֵד,
הַמּוֹלֵד – כְּהֶרֶף עֵין,
יוֹם יוֹם יַחֲלֶף כְּאֵין,
רֹאשׁ שָׁנָה יוֹחַג מִיָּד.

שֶׁלֶג רֶד, עֲבוּת, עֲבוּת,
וַיִּחַדּוּ, בְּזֶה הַקָּצֵב,
בְּאוֹתָן כַּפּוֹת לְאוֹת,
אוֹ בְּמַהֲרֹת הַזֹּאת,
כָּלוּם הַזִּמְן עוֹבֵר בְּרִצָּף?

שָׁמָּה סֶף שָׁנִים נִמְדָּד,
כְּמוֹ הַשֶּׁלֶג שֶׁיֵּרֵד,
כְּמוֹ שִׁירַת חֲרוֹז נַחֲקֶקֶת?

שֶׁלֶג רֶד, שֶׁלֶג רֶד,
שֶׁלֶג רֶד וּבֹא אִי-שֶׁקֶט,
בְּרֵב לֶבֶן הֶלֶף נָד,
בַּת-עֶצִּיץ פְּלִיאָה שׁוֹקֶקֶת,
צִמָּת סֵב וְנֶאֱבָד.

1957

מרץ

להט־שמש עד זעת־אפים,
והגיא אחוז רגשת לבלוב.
כרפתן למוד עמל־כפים
האביב מזיז הרי ישוב.
מחלת אין־דם שלגים אופפת,
אין־אונות כחלה בסכה נימים –
החיים מהבילים ברפת,
גהה בשני הקלשונים.
הלילות ההם, יומם ולילה!
הלם מים בחצות היום,
רזית קרחי גגות – לא די לה,
להג נחלים בלי נים יזרם.
לרוחה הכל – ארוה ורפת,
היונים חוטפות שירי חציר,
ואשם־תמיד, מחיה־סרעפת –
ריח דמן – כלגימת אויר.

1947

ליל חורף

סופות הלבינו פני תבל –
אדמת הפקר.
הנר בער בבית אפל,
בער הנר.
כמו בליל קיץ עט העש
לאור, מלהב,
כך שלג בפתייתו נקש
על האשנב.
הכפור העז על פני זכוכית
תנאים איר.
הנר בעלטה הבהיק,
בער הנר.
על התקרה צללים יצאו
במחולות.
גו וידיים הצטלבו,
וגורלות.
מנעל על מרצפות הכה
עת נפילה,
ודמע שעוה נקוה
אל גיא שמלה.
סופה הלבינה פני תבל
ללא הכר.
הנר בער בבית אפל,
בער הנר.
משב פרצים בנר גער,
אך הוא להב,
וזוג כנפי שרף פער,
והוא דמוי צלב.
היה זה פברואר משלג,
סועה, סוער.
אך לעת ליל, חל וחסג,
בער הנר.

1946

פגישת־אוהבים

שְׁלָגִים כָּבְשׁוּ כָּל דֶּרֶךְ,
חֲפֹ גָגוֹת עִירִי.
אֶצֵּא לִי כְמוֹ עוֹד הֶלֶךְ:
וְאֵת – בְּשָׁעֲרֵי.
דֵּק מְעִילָהּ, מְגַבֶּעֶת
וְעֹרְדִּילִים – אֵין,
כּוֹבֶשֶׁת סַעֲר־דַּעַת
בְּשָׁלֵג לֹחַ עֲדִין.
אֵילָן וְשׁוֹר יְסוּגוּ
אֵלֵי מַחֲשֶׁה רֶטֶב,
פְּתוּתִים זַכִּים יִסְבוּ –
לְבַד אֶת בְּרוּחָב.
מִן הַמְטַפֶּחֶת מֵיִם
זוֹלָגִים אֶל שְׁרוּוֹלָהּ,
וְרֶסֶס טַל־שָׁמַיִם
מִבְּחִיק מַעַל שְׁעָרָהּ.
פֹּז תִּלְתֶּלֶךְ מַגִּיהַ
פְּנִיָּה לְרִגַע קֵט,
גּוֹף, חֲשׂוֹף הַנִּיעַ,
וּמְעִילָהּ הַדֵּק.
לְחִלוּת עַל רִיסֶיהָ

וּבְעֵינֶיהָ תּוֹגָה,
מִקְשֶׁת כָּל אֵיבְרֶיהָ
לְעַד בִּי נִמְזָגָה.
כְּמַעֲשֵׂה שֶׁל חֶרֶט
טָבוֹל בְּכַחַל אֲכֶם,
דְּמוּתָהּ בִּי מַחֲרֶרֶת –
בְּרוֹזַל עַל לִב־יְתוּסָם.
בְּלֵב הִטְמַע לְנֶצַח
סִבְרָהּ הָעֲנוּתָהּ,
עֲלֶכֶן, עוֹלָם צִמְא־רֶצַח
בִּי לֹא עוֹרֵר עֲנָן.
עַל כֵּן, נִכְפַּל הַלֵּיל
בְּשָׁלֵג הַלָּבָן,
וְאֵין קוֹ גְּבוּל אוֹ תֵּיל
לְחֻצָּץ בֵּינֵינוּ כָּאֵן.
מִי אָנוּ וּמֵאֵין,
הֵן מֵאוֹתָן עֵתִים
נוֹתְרוּ שְׁמוּעוֹת עֲדִין,
וְאָנוּ כְּבָר מֵתִים?

1949